

Avskrift og korrekturlesing av primærkilder

Om hvorfor nøye førstekorrektur av egen avskrift mot originalen er nødvendig

De som har skrevet av en del primærkilder skriver fort og rett inn på PCen. Men hvor nøye man enn er, blir det *alltid* feil. Ett problem er at PCene lurer oss litt, for det ser så greitt og flott ut på skjermen, men faktum er at man leser annerledes på en skjerm enn på papir, slik at man får ikke med seg like mye som på en papirutskrift. Dette er bare en grunn til at man ikke oppdager egne avskriftsfeil. Dette lille skrevet handler om hva slags feil det er man *ikke* oppdager ved en rask gjennomlesing på skjermen.

Her følger en oversikt over de tre vanligste feiltypene under avskrift av primærkilder. Dette er feil *alle* gjør, selv de mest erfarne, og det som er grunnen til at en nøye førstekorrektur mot originalen alltid er nødvendig.

1. Tastefeil

Det er tre typer vanlige tastefeil. Den ene er at man trykker for lett eller for hardt på en tast slik at et tegn mangler eller det kommer ett for mye. Det er stor forskjell på f.eks. 177 og 1777 riksdaler. En annen vanlig feil er at man bytter om bokstaver og skriver f.eks. «strek» i stedet for «sterk». Men den aller vanligste tastefeilen er at man bommer på en tast og treffer den ved siden av eller ovenfor/nedenfor. Feiltasting med bokstavene i/o, u/i, c/v, b/v, n/b, m/n, r/t, e/r og d/s er så vanlig at det nok har med utformingen av tastaturet å gjøre, siden omtrent alle har de samme feilene... Ikke alle disse er like enkle å oppdage, f.eks. om man skriver pronomenet «hand» i stedet for «hans» eller omvendt, eller tallet «ti» i stedet for «to».

2. Feillesing, utelatelse av enkelte ord

Rene avskriftsfeil er også vanlige, at man rett og slett leser feil, gjerne ord som ligner hverandre, f.eks. «efftr», «offte», «offr». Likeledes utelatelse av enkelte småord. Den ofte innfløkte setningsstrukturen gjør at man i det øyeblikk man skriver av ikke alltid har hele oversikten over innholdet og meningen i det man skriver. Da skriver man gjerne det man *tror* det står. I blant kan det finnes ord som er helt uforståelige og som man skriver som «...(?)», med eller uten noen av de bokstavene man føler seg rimelig sikker på. Under korrekturen får man med seg det aller meste av dette. Man får sammenheng i innholdet og oppdager av den grunn både feillesing og utelatelse av enkelte ord, og man forstår ofte de ordene som først var helt uforståelige.

3. «Linjehopping» – Utelatelse av lengre deler tekst

Den desidert lumskeste feilen er når man hopper over en eller flere linjer, en type feil det er omtrent umulig å oppdage uten nøye korrekturlesing. Dette skjer når det samme ordet finnes to steder nær hverandre i en tekst. Når man tar blikket vekk fra originalen et øyeblikk etter at man har skrevet det første ordet og så vender tilbake, fortsetter man på det andre ordet og utelater det som står imellom. Her er et illustrerende eksempel jeg selv gjorde en gang, der den understrekede delen av teksten er den jeg utelot.

..... hid i rette Jnndsteffnnt, itt Quind-
folch Nafnlig Giertrudt Lauridzdaatter formedellst
Leyermaall med enn perßonn Nafnlig Laurids
Lauridßenn, da verende paa Barcheland, begaad,
menn hand nu boer paa Kølluig i Strand sogn.

Dette eksemplet er typisk. Det er her de to ordene «paa» nær hverandre på hver sin linje og etterfulgt av et gårdsnavn som gjorde at jeg fortsatte på feil sted. Legg særlig merke til at *teksten er fullt ut meningsfull uten den understrekede passasjen*. Av den grunn er denne typen feil svært vanskelige å oppdage om man bare skumleser en tekst etter avskrivning uten å se på originalen samtidig. Feilen i eksemplet hadde jeg aldri oppdaget om jeg ikke hadde lest nøye korrektur ord for ord mot originalen. Her var bare en knapp linje utelatt, men det kan gjerne være flere linjer. En rundspørring blant erfarne avskrivere viser at denne feilen oppstår gjennomsnittlig omtrent en gang for hver 1 ½ - 2 originalsider, varierende etter hvor tett skrevet originalen er og hvor fort man skriver av.

Etter at man har skrevet av noen avsnitt eller sider er det derfor nødvendig med en nøye førstekorrektur mot originalen der man kontrollerer egen avskrift ord for ord, linje for linje. Det finnes de som mener dette går greitt på skjermen, men min erfaring er at papirutskrift av avskriften er sikrere og tar dessuten mindre tid. For de som ikke tror de skriver feil, vil jeg tilråde å lese korrektur på to-tre sider av egen avskrift for å sjekke egen feilfrekvens. Jeg tror de som ikke har gjort dette før vil få seg en overraskelse....